

**Proiectul Consiliului Europei
„CONSOLIDAREA SISTEMULUI DE JUSTIȚIE PENALĂ BAZAT PE
RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI
ÎN REPUBLICA MOLDOVA”**



8 februarie 2022

RAPORT

**EVALUAREA NECESITĂȚILOR PRIVIND INVESTIGAREA TORTURII, PEDEPSELOR SAU
TRATAMENTELOR INUMANE SAU DEGRADANTE DELIBERATE COMISE ÎN CUSTODIA
POLIȚIEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA**

Elaborat de:

**Ralph Roche
Graham Smith
Victor Zaharia**

Acest raport a fost elaborat în cadrul Proiectului Consiliului Europei „Consolidarea sistemului de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova” finanțat prin Planul de acțiune al Consiliului Europei pentru Republica Moldova 2021-2024. Opiniile exprimate în acest raport sunt responsabilitatea autorului(lor) și nu reflectă în mod necesar politica oficială a Consiliului Europei.

CUPRINS

Abrevieri	4
1. Introducere	5
1i. Context pentru evaluarea necesităților	5
1ii. Metodologie	5
1iii. Reuniune de constatare a stării de fapt	6
2. Cadrul legislativ și reformele recente	6
2i. Prezentare generală	6
2ii. Standardele Consiliului Europei și alte standarde internaționale	7
2iii. Legea cu privire la Procuratură	8
2iv. Vizita Comitetului European pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante din 2020	8
2v. Cazul Braguța	9
2vi. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la Republica Moldova	10
3. Aranjamente curente pentru investigarea alegațiilor de tortură și rele tratamente în custodia poliției	11
3i. Prezentare generală a oficiilor și subdiviziunilor Procuraturii cu atribuții pentru combaterea torturii și a relelor tratamente	11
3ii. Identificarea cazurilor, înregistrarea și sesizarea Procuraturii	12
3iii. Competența Procuraturii de a investiga tortura și relele tratamente	14
3iv. Proceduri penale și disciplinare paralele	14
4. Date statistice	16
4i. Prezentare generală	16
4ii. Datele statistice pentru anul 2020 privind cazurile de tortură și rele tratamente înregistrate de Procuratură, Oficiul Avocatului Poporului și Ministerul Afacerilor Interne/Inspectoratul General al Poliției și puse la dispoziția echipei de evaluare a necesităților	16
4iii. Observații	18
5. Analiză	18
5i. Introducere	18
5ii. Înregistrarea și raportarea alegațiilor	19
5iii. Investigarea alegațiilor	20
6. Constatări	24
7. Recomandări	26
7i. Dezvoltarea unei abordări holistice pentru combaterea torturii și a relelor tratamente	26
7ii. Crearea unui grup de lucru multi-instituțional	26
7iii. Colectarea datelor statistice	27
7iv. Cercetare	27

7v. Instruire	28
8. Concluzie	28

Abrevieri

ANP	Administrația Națională a Penitenciarelor
CM	Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei
CPP	Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122 din 14 martie 2003
CpPT	Consiliul pentru prevenirea torturii (Mecanismul național de prevenire a torturii)
CPT	Comitetul European pentru prevenirea torturii și a tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante
CV	Comisia de la Veneția
IDP	Izolator de Detenție Provizorie
IGP	Inspectoratul General al Poliției
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
MNPT	Mecanismul național de prevenire a torturii (Consiliul pentru prevenirea torturii)
MSE	Mecanismul de supraveghere externă (mecanismul de plângeri privind poliția)
OAP	Oficiul Avocatului Poporului (Ombudsmanul)
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OPCAT	Protocolul opțional la Convenția ONU împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse cu cruzime, inumane sau degradante
OSCE	Organizația pentru securitate și cooperare în Europa
PCCOCS	Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale
PG	Procuratura Generală
UNCAT	Convenția ONU împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse cu cruzime, inumane sau degradante

1. Introducere

1i. *Context pentru evaluarea necesităților*

Evaluarea necesităților privind investigarea torturii, pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante deliberate comise în custodia poliției în Republica Moldova (denumită în continuare - Evaluarea necesităților) este efectuată sub egida Proiectului Consiliului European „Consolidarea sistemului de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova” (denumit în continuare - Proiectul), care face parte din Planul de Acțiune al Consiliului European pentru Republica Moldova 2021-2024.¹ Ralph Roche (Consultant internațional), Graham Smith (Consultant internațional principal) și Victor Zaharia (Consultant național) au fost desemnați să efectueze această evaluare a necesităților în luna iulie 2021. Suport a fost de asemenea oferit de echipa de proiect, în special de Anastasiia Saliuk (Manager de Program), Nelea Bugaevski (Coordonatoare superioară de proiect), Aliona Cojocaru (Coordonatoare de proiect) și traducători, interpreți și tehnicieni pentru efectuarea acestei evaluări a necesităților.

Scopul evaluării necesităților este de a analiza cadrul legislativ și normativ de investigare a alegațiilor de tortură și rele tratamente săvârșite cu deliberare în custodia poliției în Republica Moldova, modul în care legile și reglementările sunt implementate și operaționalizate, precum și de a oferi recomandări necesare pentru îmbunătățirea aranjamentelor actuale. Se așteaptă că această evaluare va ajuta autoritățile din Republica Moldova și practicienii să dezvolte și să îmbunătățească aranjamentele actuale pentru prevenirea torturii și a relelor tratamente.

1ii. *Metodologie*

Domeniul de cuprindere a evaluării necesităților se limitează la investigarea alegațiilor de încălcare a articolului 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului în custodia poliției, care sunt consecințele acțiunilor persoanelor pentru care autoritățile din Republica Moldova sunt responsabile. Condițiile de detenție și presupusele încălcări care nu sunt cauzate de astfel de persoane sunt în afara domeniului de cuprindere a evaluării necesităților. Pe baza analizei documentelor (traduse în engleză) și a unei Reuniuni de constatare a stării de fapt cu părțile interesate principale (a se vedea mai jos), activitatea de evaluare a necesităților a fost divizată în trei domenii esențiale:

- Urmărirea implementării reformei cu privire la cadrul legislativ și normativ, începând cu anul 2017 (consultant principal, Ralph Roche).
- Cartografierea aranjamentelor actuale (în baza cadrului legislativ și normativ) pentru înregistrarea, investigarea și pedepsirea torturii și relelor tratamente (consultant principal, Victor Zaharia).
- Examinarea datelor statistice privind tortura și relele tratamente (consultant principal, Graham Smith).

Raportul este structurat în jurul celor trei domenii de lucru de mai sus. Capitolul 2 prezintă evoluțiile din trecutul recent asupra modului în care s-a dezvoltat cadrul legislativ și normativ al Republicii Moldova. Capitolul 3 descrie aranjamentele actuale

¹ <https://www.coe.int/en/web/national-implementation/projects-by-geographical-area/moldova-cjr>

pentru investigarea alegațiilor de tortură și rele tratamente deliberate, prin referire la legile și reglementările existente. Prezentarea în Capitolul 4 a datelor statistice disponibile ajută la explicarea a ceea ce se cunoaște și nu se cunoaște despre investigarea cazurilor de tortură și rele tratamente comise în custodia poliției. Cadrul legislativ și normativ și implementarea acestuia sunt analizate în Capitolul 5. Constatările evaluării necesităților sunt prezentate în Capitolul 6, cu trimiteri la capitolele din Raportul de evaluare în care sunt oferite detalii suplimentare despre fiecare constatare, iar recomandările sunt prezentate succint în Capitolul 7.

1iii. Reuniune de constatare a stării de fapt

Reuniunea de constatare a stării de fapt a avut loc prin sistemul de videoconferință pe 17 septembrie 2021 în cadrul căreia consultanții Consiliului Europei au discutat aranjamentele curente pentru investigarea cazurilor de tortură și rele tratamente comise în custodia poliției cu următoarele părți interesate naționale:

- Inspectoratul General al Poliției (Direcția interacțiune justiție și Direcția inspectare efectiv);
- Procuratura (Procuratura pentru combaterea criminalității organizate și cauze speciale și Secția combaterea torturii (Direcția urmărire penală și criminalistică a Procuraturii Generale));
- Avocații din cadrul Consiliului național pentru asistența juridică garantată de stat;
- Oficiul Avocatului Poporului (Ombudsman: Direcția pentru Prevenirea Torturii);
- Consiliul pentru prevenirea torturii (Mecanismul național de prevenire a torturii)
- Organizații neguvernamentale (Institutul de Reforme Penale; Institutul pentru Drepturile omului din Republica Moldova; Promo-Lex)

Consultanții Consiliului Europei sunt recunoscători reprezentanților și persoanelor care au participat la reuniunea de constatare a stării de fapt pentru cooperare și deschidere.

2. Cadrul legislativ și reformele recente

2i. Prezentare generală

De la obținerea independenței în august 1991, Republica Moldova a adoptat reforme semnificative pe măsura efectuării tranziției de la un sistem comunist la o democrație europeană, bazată pe respectul pentru drepturile omului, democrație și statul de drept. Aceasta a aderat la Consiliul Europei la 13 iulie 1995. Acest capitol se va axa pe reformele privind prevenirea relelor tratamente, în special prin consolidarea regimului juridic de investigare a alegațiilor de rele tratamente.

În orice țară, poliția este cea mai vizibilă manifestare a autorității statului, iar Consiliul Europei pune un accent semnificativ pe asigurarea faptului că poliția își îndeplinește sarcinile complexe în conformitate cu cerințele Convenției Europene a Drepturilor Omului și alte standarde internaționale aplicabile. Elementele cheie ale acestui aspect includ respectarea Convenției Europene a Drepturilor Omului de către însăși poliție și existența unor mecanisme eficiente pentru investigarea acuzațiilor de nereguli comise

de către poliție. Acest lucru este esențial atât pentru asigurarea respectării drepturilor omului, cât și pentru dezvoltarea și menținerea încrederii în poliție la nivelul societății.

2ii. *Standardele Consiliului Europei și alte standarde internaționale*

Dreptul de a nu fi supus torturii este o componentă fundamentală a demnității umane, un concept care stă la baza Cartei internaționale a drepturilor omului (compusă din Declarația universală a drepturilor omului și din alte instrumente internaționale relevante). Articolul 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede o interdicție absolută a torturii, pedepselor și tratamentelor inumane și degradante. Nici o circumstanță, nici măcar lupta împotriva terorismului sau necesitatea de a proteja viața altora, nu poate justifica un tratament, care ar încălca Articolul 3.²

Consiliul Europei, prin Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Comitetul European pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante (CPT) al Consiliului Europei, a dezvoltat un set cuprinzător și coerent de standarde care reglementează investigarea alegațiilor de tortură, pedepse și tratamente inumane și degradante. Rezumând, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului demonstrează clar că orice „reclamație discutabilă” de rele tratamente trebuie să facă obiectul unei investigații amănunțite și eficace, scopul căreia este să determine ce s-a întâmplat.³ Investigația trebuie declanșată cu promptitudine după ce autoritățile fac cunoștință cu reclamația.⁴ Investigația trebuie să fie condusă de o instituție independentă⁵ și, de asemenea, trebuie să aibă „posibilitatea să ducă la identificarea și pedepsirea celor responsabili.”⁶

Comitetul European pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, prin monitorizarea locurilor de detenție din statele membre ale Consiliului Europei de-a lungul a peste trei decenii, are o înțelegere aprofundată a tuturor aspectelor ce se referă la cazurile de tortură și rele tratamente în custodia poliției. Acesta a menționat că „existența unui mecanism independent de examinare a plângerilor cu privire la tratamentul în custodia poliției este o garanție esențială.”⁷

În activitatea sa de stabilire a standardelor acesta oferă o mulțime de bune practici detaliate, care sunt foarte practice și focusate pe anumite aspecte în esență.⁸ Aceste standarde acoperă domenii precum cele trei garanții fundamentale pentru persoanele deținute, dreptul de a avea acces la un avocat, la examinare medicală și de a informa o persoană despre detenția sa. Aceste garanții fundamentale reprezintă o metodă cheie pentru a preveni relele tratamente și a pune capăt impunității atunci când aceasta are loc.

² *Tomasi c. Franței*, (Cererea nr. 12850/87), Hotărârea din 27 august 1992, alineat 115; *Gäfgen c. Germaniei*, (Cererea nr. 22978/05), Hotărârea din 1 iunie 2010, alineat 107.

³ *Gäfgen c. Germaniei*, *op. cit.*, alineat 117.

⁴ *Labita c. Italiei* (Cerera nr. 26772/95), Hotărârea din 6 aprilie 2000, aliniat 132 -136.

⁵ *Boicenco c. Moldovei* (Cererea nr. 41088/05), Hotărârea din 11 iulie 2006, alineat 24.

⁶ *Ibid.*

⁷ “Custodia poliției”, al doilea Raport general cu privire la activitățile CPT, 1992, CPT/Inf(92)3, <https://rm.coe.int/1680696a3f>.

⁸ A se vedea, de exemplu, “Prevenirea torturii și a altor forme de rele tratamente de poliție – reflecții asupra bunelor practici și abordări emergente”, al 28^{ea} Raport general al CPT, 2018, CPT/Inf(2019)9, <https://rm.coe.int/16809420e3>.

De asemenea, CPT recomandă insistent crearea unor mecanisme de supraveghere precum Mecanismele naționale de prevenire.⁹

2iii. Legea cu privire la Procuratură

În ultimii cinci ani s-au înregistrat reforme semnificative în cadrul sistemului de justiție penală din Republica Moldova. O reformă cheie a fost adoptarea unei noi Legi privind Procuratura (a se vedea capitolul 3i, de mai jos, care prezintă modalitatea de implementare a acestei legi, luând în considerare cadrul legislativ și normativ curent).¹⁰

Legea a fost elaborată cu asistență semnificativă din partea Consiliului Europei și a altor parteneri cheie. În martie 2015, Comisia de la Veneția a emis un Aviz¹¹ cu privire la proiectul de lege, împreună cu Directoratul pentru Drepturile Omului din cadrul Directoratului General Drepturile Omului și Supremația Legii al Consiliului Europei și Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al OSCE. Avizul a susținut în mare măsură proiectul de lege, menționând că acesta a reprezentat o îmbunătățire substanțială, consolidând independența procurorilor și îmbunătățind structura Procuraturii. Avizul a formulat cinci recomandări de modificare a proiectului de lege, dintre care niciuna nu se referea, în mod specific, la structura sau competențele Procuraturii cu privire la plângerile de rele tratamente sau tortură împotriva funcționarilor din poliție.

Legea cu privire la Procuratură a dus la crearea unui număr de procuraturi specializate, inclusiv Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale (PCCOCS) (a se vedea mai jos, capitolul 3i)). Într-un Raport¹² întocmit în contextul unei alte inițiative a Consiliului Europei, au fost formulate mai multe recomandări pentru punerea în aplicare corespunzătoare a Legii cu privire la Procuratură. Acestea s-au referit, în principal, la asigurarea verificării și gestionării cu promptitudine a alegațiilor de tortură de către procurori independenți din punct de vedere instituțional și asigurarea definirii clare a competențelor jurisdicționale la nivelul diferitor componente ale Procuraturii.¹³ De asemenea, a fost recomandată revizuirea reglementărilor administrative și alocarea de resurse adecvate,¹⁴ împreună cu luarea în considerare a întrebării dacă Secția combaterea torturii trebuie transformată într-o instituție cu adevărat independentă și specializată, separată de Procuratură.¹⁵

2iv. Vizita Comitetului European pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante din 2020

În timpul celei mai recente vizite în Republica Moldova, din anul 2020, CPT a fost „satisfăcut să constate că au fost înregistrate progrese suplimentare de la vizita sa din 2015, în ceea ce privește tratamentul persoanelor deținute de către poliție”.¹⁶ De

⁹ *Ibid*, pagina 4.

¹⁰ Legea nr. 3 din 25 februarie 2016, care a intrat în vigoare la 1 august 2016.

¹¹ CDL-AD(2015)005-e. Avizul comun asupra proiectului Legii privind Procuratura al Republicii Moldova, adoptat de Comisia de la Veneția în cea de-a 102-a Sesiune Plenară (Veneția, 20-21 martie 2015).

¹² „Investigarea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante în Republica Moldova”, 16 martie 2017, Eric Svanidze.

¹³ *Ibid*, aliniatele 17-19 și 22.

¹⁴ *Ibid*, aliniatele 20 și 23.

¹⁵ *Ibid*, aliniatul 25.

¹⁶ Raport către Guvernul Republicii Moldova cu privire la vizita în Republica Moldova efectuată de Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante (CPT) în perioada 28 ianuarie - 7 februarie 2020, publicat la 15 septembrie 2020: pagina 4.

asemenea, CPT a făcut observații pozitive cu privire la condițiile de detenție mult îmbunătățite într-o serie de izolatoare de detenție ale poliției, recent renovate.¹⁷ Deși a remarcat foarte puține alegeri de plângeri care i-au fost adresate, CPT a fost îngrijorat de numărul considerabil și în creștere de cazuri de presupuse rele tratamente aplicate de polițiști, raportate Procuraturii. Acesta a subliniat necesitatea ca autoritățile din Republica Moldova „să continue să depună eforturi pentru combaterea relexor tratamente asupra persoanelor deținute, din partea polițiștilor și să rămână vigilente cu privire la orice informații care indică rele tratamente”.¹⁸

Deși cadrul legal privind investigarea relexor tratamente aplicate de poliție este, în general, evaluat ca fiind în conformitate cu standardele europene, au apărut îngrijorări cu privire la implementarea practică a prevederilor legale relevante. Punerea în aplicare este esențială pentru ca garanțiile legale să fie eficiente în practică. Importanța acestei probleme a fost afirmată cel mai clar și succint de către CPT: „CPT recomandă autorităților din Republica Moldova să continue să depună eforturi pentru combaterea relexor tratamente asupra persoanelor deținute, din partea polițiștilor și să rămână vigilente cu privire la orice informații care indică rele tratamente. Trebuie de reiterat polițiștilor că orice formă de rele tratamente aplicate persoanelor deținute este ilegală și inacceptabilă și va fi pedepsită în consecință.”¹⁹

CPT a examinat, de asemenea, structura și funcționarea Consiliului pentru prevenirea torturii (CpPT) din Republica Moldova (Mecanism național de prevenire a torturii înființat în baza Protocolului opțional la Convenția ONU împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse cu cruzime, inumane sau degradante OPCAT)).²⁰ Un nou format a fost introdus prin Legea din 2014 privind Avocatul Poporului (Ombudsmanul).²¹ Conform noului format, CpPT a fost constituit în 2016 și o Direcție pentru Prevenirea Torturii în cadrul Oficiului Avocatului Poporului (OAP) a fost înființată pentru a oferi suport. Comitetul European pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante a remarcat că, la momentul vizitei sale din 2020, existau opinii divergente cu privire la mandatul și funcționarea CpPT, ceea ce a dus la o lipsă de coordonare și suprapunere a exercitării funcțiilor în ceea ce privește funcția sa de monitorizare. Aceasta evidențiază o temă care pare predominantă în sistemul de justiție penală al Republicii Moldova, și anume, adoptarea unor reforme care sunt apoi îngreunate de lipsa de claritate în ceea ce privește exercitarea competențelor prevăzute în respectivele reforme.

2v. *Cazul Braguța*

O atenție sporită a fost acordată cazului Braguța la nivel național și internațional, datorită faptelor specifice și problemelor sistemice mai largi, care au fost identificate în contextul fenomenului de rele tratamente în timpul arestării și detenției în Republica Moldova.

¹⁷ *Ibid*, pagina 10.

¹⁸ *Ibid*.

¹⁹ Raportul vizitei din 28 ianuarie până la 7 februarie 2020, a se vedea mai sus nota de subsol 16, aliniatul 19.

²⁰ <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/opcat/pages/opcatindex.aspx>

²¹ Legea nr. 52 din 3 aprilie 2014

La 15 august 2017, Andrei Braguța a fost arestat sub suspiciunea de conducere în stare de ebrietate și abateri rutiere, în satul Ratuș-Gornoe din raionul Orhei. După ce i s-a analizat nivelul de alcool din sânge, acesta ar fi agresat persoanele responsabile de aplicarea legii și a fost imobilizat și reținut. Douăsprezece zile mai târziu, la 27 august 2017, acesta a decedat din cauza rănilor suferite în timpul detenției sale. Deși acest caz este, în primul rând, o tragedie personală pentru dl Braguța și pentru cei dragi, nici o autoritate nu a fost responsabilă pentru asigurarea siguranței și bunăstării sale în timpul detenției, iar un raport detaliat al OAP cu privire la circumstanțele morții acestuia și investigația care a urmat evidențiază o serie de deficiențe structurale²². Examinarea detaliată a acestui caz complicat, care evidențiază natura fragmentată și incoerentă a sistemului de asigurare a bunăstării persoanelor deținute în Republica Moldova, în special acolo unde persoanele deținute necesită îngrijiri medicale, depășește domeniul de cuprindere al acestui raport. Fenomenul de violență între deținuți, aparent tolerat de personalul din instituțiile de detenție, neluarea în considerare a necesității internării dlui Braguța într-o unitate psihiatrică și nu doar într-o instituție obișnuită de detenție și scurgerea deliberată a unor informații personale sensibile, toate duc la concluzia că sistemul necesită reforme suplimentare pentru a se asigura că acesta funcționează în mod efectiv. Deși tragedia a dus la o serie de investigații și la recunoașterea de către autorități a faptului că este necesară o schimbare, faptul că sistemul s-ar putea confrunta cu ceea ce avocatul familiei dlui Braguța a descris drept un „scurt circuit”,²³ este profund îngrijorător. Acest caz evidențiază necesitatea unei mai bune pregătiri a polițiștilor și a procurorilor în activitatea pe care o desfășoară, în special în ceea ce privește deținuții vulnerabili.

De un interes deosebit pentru această evaluare a necesităților este Raportul OAP, care a constatat că Inspectoratul General al Poliției (IGP) și Administrația Națională a Penitenciarelor (ANP) nu și-au respectat obligația de a raporta Procuraturii leziunile dlui Braguța, care corespundeau unor acte de tortură sau rele tratamente (a se vedea mai jos, capitolul 3ii).²⁴ În general, circumstanțele din jurul acestui caz ridică îngrijorări cu privire la eficacitatea aranjamentelor actuale de supraveghere și responsabilitate, care vor fi analizate în continuare în Capitolul 5 de mai jos.

2vi. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la Republica Moldova

Convenția Europeană a Drepturilor Omului a fost ratificată de Republica Moldova în 1997. De atunci, au existat 473 de hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului privind Republica Moldova, dintre care în 413 s-a constatat cel puțin o încălcare a unui drept garantat de Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Dintre acestea, în 110 hotărâri s-a constatat o încălcare a articolului 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, iar în nouă s-a constatat că o persoană a fost supusă torturii. În celelalte 101 hotărâri s-au constatat încălcări ale dreptului de a nu fi supus pedepselor și tratamentelor inumane și degradante. În ultimii ani, a existat o reducere a numărului de constatări de încălcări ale articolului 3. Cazurile recente cu privire la Republica Moldova au evidențiat deficiențe în asigurarea unor investigații eficiente în cazul

²² Raport special privind rezultatele investigării din oficiu a cazului de deces a cetățeanului Andrei Braguța (elaborat în temeiul articolului 22 alin. (2) din Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52/2014).

²³ https://www.ipn.md/en/case-of-braguta-caused-short-circuit-in-legal-system-of-7978_1040338.html

²⁴ A se vedea Raportul special, nota de subsol 22, de mai sus, paginile 13-14

alegațiilor de tortură sau rele tratamente. În cauza *Trocin*,²⁵ Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a obligației de investigare, în cazul în care alegațiile credibile de rele tratamente grave comise de poliție nu au fost supuse unei anchete efective. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a remarcat că Procuratura a acceptat versiunea poliției cu privire la desfășurarea evenimentelor „fără rezerve și fără verificare”.²⁶

Într-o altă cauză recentă, *Mitu c. Moldovei*,²⁷ Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a obligațiilor de investigare, din cauza luării unor măsuri inadecvate pentru investigarea alegațiilor de rele tratamente comise de poliție în timpul detenției unei persoane. Alte cauze recente, care implică articolul 3 se referă la eșecul de a investiga în mod adecvat abuzul sexual asupra unui copil de 5 ani²⁸ și omisiunea de a proteja victimele violenței domestice de agresorul lor, un ofițer de poliție, activ în funcție.²⁹

3. Aranjamente curente pentru investigarea alegațiilor de tortură și rele tratamente în custodia poliției

În acest Capitol sunt explicate aranjamentele actuale pentru investigarea alegațiilor de tortură și rele tratamente bazate pe legile și reglementările existente.

3i. *Prezentare generală a oficiilor și subdiviziunilor Procuraturii cu atribuții pentru combaterea torturii și a relelor tratamente*

Procuratura este un sistem unic care include: Procuratura Generală (PG); procuraturile specializate (Procuratura Anticorupție și PCCOCS) și procuraturile teritoriale.³⁰ PCCOCS își are sediul la Chișinău și își exercită atribuțiile pe întreg teritoriul Republicii Moldova.³¹ Aceasta este organizată în secții conduse de adjuncții procurorului-șef al PCCOCS și include o secție pentru exercitarea urmăririi penale în cadrul căreia este constituit Biroul Anti-tortură.³²

În cadrul Procuraturii Generale, Secția combaterea torturii se află în cadrul Direcției urmărire penală și criminalistică.³³ Secția combaterea torturii este în contact permanent cu procuraturile teritoriale prin cicluri periodice de raportare scrisă și orală și are responsabilitatea, *printre altele*, pentru:

- politica de investigare a cazurilor de tortură și rele tratamente, inclusiv a) propuneri de reformă legislativă și normativă; b) asigurarea respectării cadrului legislativ și normativ; c) ținerea informației privind înregistrarea, derularea și rezultatele investigațiilor; d) sesizarea presupuselor infracțiuni și proceduri

²⁵ (Cererea nr. 23847/19), Hotărârea din 16 mai 2021.

²⁶ *Ibid*, aliniatul 61.

²⁷ (Cererea nr. 23524/14), Hotărârea din 30 iunie 2020.

²⁸ *A.P.c. Moldovei*, (Cererea nr. 41086/12), Hotărârea din 26 octombrie 2021.

²⁹ *Munteanu c. Moldovei* (Cererea nr. 34168/11), Hotărârea din 26 mai 2020.

³⁰ Articolul 7(1) din Legea cu privire la Procuratură nr. 3 din 25 februarie 2016, a intrat în vigoare la 1 august 2016.

³¹ Articolul 4 din Legea cu privire la procuraturile specializate nr. 159 din 7 iulie 2016.

³² Regulamentul de activitate al Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale aprobat prin Ordinul nr. 7/28 din 17 februarie 2017 al Procurorului General, aliniatele 9, 10, 12.

³³ Regulamentul Procuraturii aprobat prin Ordinul nr. 24/28 din 24 septembrie 2016 al Procurorului General, Capitolul V, Secțiunea 1, aliniatul 4

penale; e) generalizarea practicii; f) inițierea și, după caz, sesizarea autorității competente cu privire la inițierea procedurii disciplinare pentru încălcările de lege, neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor de către întregul personal implicat în procedurile privind combaterea torturii și a relelor tratamente; g) identificarea și examinarea circumstanțelor care pot duce la acte de tortură și rele tratamente;

- acordă ajutor practic și metodologic procurorilor din procuraturile teritoriale și PCCOCS implicați în exercitarea urmăririi și proceduri penale în cazurile de tortură și rele tratamente; și
- gestionează cazuri specifice de tortură și rele tratamente conform deciziei Procurorului General sau a unui adjunct al Procurorului General.³⁴

3ii. *Identificarea cazurilor, înregistrarea și sesizarea Procuraturii*

Există o gamă largă de mecanisme pentru a aduce în atenția procuraturilor, încălcările deliberate ale articolului 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului în perioada custodiei poliției. Acestea includ mecanismul obișnuit de plângeri privind poliția; plângerile depuse în cadrul procesului penal; mecanismele de raportare a angajaților instituțiilor de detenție, referirile de către OAP și MNPT; sau sesizarea directă a procurorilor.

Victimele abuzului, rudele acestora, organizațiile neguvernamentale, avocații etc. pot utiliza căile de plângeri existente pentru a aduce cazurile în atenția autorităților (de exemplu, managerilor autorităților de detenție; superiorilor acestora; procurorilor; sau Avocatului Poporului).

Persoanele interesate pot utiliza, de asemenea, căile procedurale disponibile pe parcursul procesului penal. În cazul în care prejudiciul este cauzat de o anchetă (urmărire penală sau activitate specială de investigații), bănuitul, învinuitul, reprezentantul legal sau apărătorul acestuia poate formula o plângere Procurorului care conduce urmărirea penală (depusă direct la acesta sau la organul de urmărire penală). Dacă plângerea a fost depusă la organul de urmărire penală, aceasta trebuie înaintată, împreună cu explicații, la Procuratură în termen de 48 de ore. Orice declarație, plângere sau alte informații ce oferă temei de a presupune că persoana a fost supusă acțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant, va fi examinată de procuror în cadrul unor proceduri separate, astfel cum este prevăzut la articolul 274 din Codul de Procedură Penală (CPP).³⁵ În cazul în care victima/reclamantul nu este de acord cu rezultatul examinării plângerii sale de către procuror sau nu primește un răspuns în termenul prevăzut de lege, acesta poate depune plângere la judecătorul de instrucție.³⁶

În procesul penal nu pot fi admise ca probe și, prin urmare, se exclud din dosar, nu pot fi prezentate în instanța de judecată și nu pot fi puse la baza sentinței sau a altor hotărâri judecătorești, datele care au fost obținute prin violență, amenințări sau orice alte mijloace de constrângere; încălcarea drepturilor și libertăților persoanei; sau

³⁴ *Ibid*, Capitolul V, Direcția urmărire penală și criminalistică, Secțiunea 6, Secția Combaterea Torturii.

³⁵ Articolul 262, CPP.

³⁶ Articolul 300, 313, CPP.

încălcarea esențială de către organul de urmărire penală a prevederilor CPP.³⁷ Datele obținute într-unul dintre modurile descrise mai sus pot fi utilizate ca probe care confirmă faptul încălcărilor respective și vinovăția persoanelor care le-au admis.³⁸ Instanța de judecată, constatând în procesul de judecată astfel de fapte, va emite odată cu adoptarea hotărârii și o încheiere interlocutorie prin care aceste fapte se aduc la cunoștința organelor respective, persoanelor cu funcție de răspundere și procurorului.³⁹

Legislația impune ca angajații instituțiilor de detenție să raporteze Procuraturii toate cazurile de presupuse acte de tortură sau rele tratamente: în 2013 a fost adoptat un Regulament specific, denumit, în mod obișnuit, Ordinul 77.⁴⁰ Scopurile Regulamentului sunt a) crearea mecanismelor de identificare, înregistrare, raportare și examinare a plângerilor privind actele de tortură și rele tratamente; b) asigurarea unei cooperări interdepartamentale eficiente și unificarea practicii; c) aplicarea legislației internaționale și naționale; și reacționarea rapidă din partea Procuraturii în cazul unor astfel de acte.⁴¹

Angajații instituțiilor de aplicare a legii sunt obligați să raporteze Procuraturii toate cazurile de tortură sau rele tratamente care le-au devenit cunoscute în legătură cu sau în afara îndeplinirii obligațiilor de serviciu, indiferent dacă respectivul caz a fost sau nu raportat superiorului lor.⁴² În mod corespunzător, polițiștii, angajații sistemului penitenciar, lucrătorii din domeniul medical din cadrul instituțiilor medicale de toate tipurile și nivelurile sunt obligați să anunțe Procuratura ori de câte ori află despre rele tratamente. Informațiile trebuie transmise Procuraturii atunci când o persoană reclamă că a fost supusă torturii sau relelor tratamente; o persoană a decedat sau există vătămări corporale vizibile; sau sunt alte circumstanțe ce oferă temei de a presupune că o persoană a fost supusă unor astfel de fapte ca urmare a comportamentului unui colaborator al instituțiilor de aplicare a legii.⁴³ În urma primirii unei plângeri, declarații sau altor informații despre pretinse fapte de tortură sau rele tratamente, detaliile trebuie înscrise în Registrul întocmit în acest scop și, imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore, transmise la procuratura teritorială sau specializată, în a cărei rază instituția își desfășoară activitatea. Această obligație se aplică ori de câte ori angajații unei instituții primesc informații referitoare la presupuse acte de tortură sau rele tratamente din orice sursă, inclusiv din mass-media.⁴⁴

În tandem cu toleranța zero față de orice act de tortură sau de rele tratamente comise de poliție, fiecare angajat are obligația, sub protecția anonimatului, să își informeze superiorii în scris cu privire la astfel de acte. De asemenea, polițiștii au obligația de a informa Procuratura cu privire la toate cazurile în care se utilizează forța fizică,

³⁷ Violarea drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei sau a prevederilor legii procesuale penale prin privarea participanților la proces de aceste drepturi sau prin îngrădirea drepturilor garantate, fapt care a influențat sau a putut influența autenticitatea informației obținute, a documentului sau a obiectului: CPP, articolul 94.

³⁸ CPP, articolul 94.

³⁹ CPP, articolul 218.

⁴⁰ Regulamentul cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant, Ordinul PG nr. 77/2013 din 31.12.2013 (denumit în continuare Ordinul 77).

⁴¹ I. Dispoziții Generale Punct 2, Ordinul 77.

⁴² Ordinul 77.

⁴³ *Ibid* Partea 2, aliniatul 1.

⁴⁴ Ordinul 77.

mijloace speciale sau arme de foc, indiferent de consecințe, imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore.

Procurorii responsabili de investigarea cazurilor de tortură și rele tratamente verifică, în limitele competenței lor teritoriale, periodic, dar nu mai rar de o dată în semestru, respectarea obligațiilor de identificare, înregistrare și raportare a cazurilor.⁴⁵

Atunci când își îndeplinește funcția preventivă ca MNPT (de exemplu, în timpul vizitelor la locurile de detenție ale poliției), CpPT poate lua cunoștință de un caz specific de tortură sau rele tratamente. Cu excepția cazurilor grave, când este singurul mecanism de adresare a plângerii, MNPT nu trebuie să se ocupe, în mod normal, de plângere.⁴⁶ Oficiul Avocatului Poporului are un mandat reactiv care include, recepționarea, examinarea și oferirea răspunsului la plângeri privind presupuse încălcări ale drepturilor omului precum și formularea de recomandări către autorități privind repunerea în drepturi și deține de asemenea competențe de intervenție pe lângă autoritățile competente pentru inițierea de proceduri disciplinare sau penale împotriva presupusului făptuitor.⁴⁷

Persoanele interesate pot sesiza direct Procuratura cu privire la alegațiile de tortură și rele tratamente în custodia poliției. Adicional, în cazul în care un procuror are o bănuială rezonabilă, că a fost comisă o infracțiune, acesta va înregistra imediat cauza din oficiu, în vederea începerii urmăririi penale.⁴⁸

3iii. Competența Procuraturii de a investiga tortura și relele tratamente

Exercitarea urmăririi penale în cazurile de tortură, tratament inuman sau degradant prevăzute la articolul 166¹ din Codul Penal este de competența exclusivă a procurorului.⁴⁹ Orice declarație, plângere sau alte informații ce oferă temei de a presupune că persoana a fost supusă acțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant trebuie prezentată sau transmisă imediat Procuraturii pentru a fi examinată, iar decizia de a iniția sau nu procedura trebuie luată în termen ce nu va depăși 15 zile.⁵⁰

Tortura și cazurile de tortură calificată/agravată (articolul 166¹ alin. (3) și (4) din Codul Penal) sunt investigate de PCCOCS.⁵¹ Cazurile de tratament inuman sau degradant (articolul 166¹ alin. (1) și (2) din Codul Penal) sunt investigate de procuraturile teritoriale.⁵²

3iv. Proceduri penale și disciplinare paralele

În paralel cu procesul penal inițiat de Procuratură, autoritatea publică în cadrul căreia activează persoana față de care se pretinde că ar fi săvârșit un act de tortură sau rele

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ Aceasta nu este o limitare stabilită prin lege; ea derivă mai mult din practicile preventive ale MNPT-urilor.

⁴⁷ Articolele 6, 18, 22, 25, Legea nr. 52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul).

⁴⁸ CPP, articolele 262, 265.

⁴⁹ CPP, articolul 270.

⁵⁰ CPP, articolul 274 (3¹).

⁵¹ CPP, articolul 270²; Legea cu privire la Procuratură, articolul 9.

⁵² CPP, articolul 270.

tratamente, are obligatia de a iniția o anchetă de serviciu.⁵³ Ancheta de serviciu urmează să înceapă imediat după înregistrarea și transmiterea informațiilor cu privire la presupusele acte către Procuratură. Ancheta de serviciu poate fi declanșată în urma petiției unui cetățean; unui raport de auto-sesizare; sau sesizările organelor de urmărire penală, instanțelor de judecată sau informații din alte surse.⁵⁴ Procuratura are competențe de a iniția proceduri disciplinare pentru încălcări ale legii și neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor ce le revin de către ofițerii de urmărire penală, lucrătorii organelor de constatare, organelor care exercită activitatea specială de investigații și cei responsabili de înregistrarea sesizărilor.⁵⁵

O anchetă de serviciu poate fi inițiată în privința persoanelor care au cunoscut sau trebuiau să cunoască despre un act de tortură sau rele tratamente și nu au făcut nimic pentru a-l preveni sau denunța. În cazul în care ancheta de serviciu este declanșată pentru abateri disciplinare privind acte de tortură sau rele tratamente în custodia poliției, aceasta se depune în scris, în termen de 24 de ore, la Serviciul Protecție Internă și Anticorupție⁵⁶ și Direcția Inspectare Efectiv a Ministerului Afacerilor Interne (MAI).⁵⁷

Durata anchetei de serviciu nu trebuie să depășească 30 de zile (fără a lua în considerare concediul anual, de studii, medical sau de maternitate/paternitate sau timpul necesar altor organe de drept pentru a lua o decizie cu privire la obiectul anchetei). În astfel de cazuri, termenii de referință ai anchetei de serviciu pot fi suspendați pe baza unui raport înaintat funcționarului, sau persoanei delegate, care a dispus inițierea anchetei de serviciu. Suspendarea anchetei de serviciu nu poate depăși șase luni de la data săvârșirii presupusei abateri disciplinare.⁵⁸ O sancțiune disciplinară nu poate fi aplicată dacă au trecut mai mult de șase luni de la pretinsa abatere disciplinară, iar în cazurile depistării abaterii ca urmare a revizuirii sau controlului activității economice și financiare, nu după mai mult de 2 ani de la data abaterii.⁵⁹

În cazul în care rezultatul anchetei de serviciu relevă alte infracțiuni, comisia sau subdiviziunea care a efectuat ancheta informează direct și fără întârziere Procuratura. Dacă, în cursul investigării unei alegerii de tortură sau rele tratamente, procurorul constată că, conduita persoanei a fost contrară altor acte normative și legislative decât Codul Penal sau drepturilor și libertăților omului, chestiunea va fi sesizată autorității în care persoana este angajată, pentru examinare în cadrul unei anchete disciplinare oficiale.

⁵³ Ordinul 77, Particularitățile realizării anchetelor de serviciu a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant. Corelația anchetei de serviciu cu procedura penală, pct. 1.

⁵⁴ Inspectoratul General al Poliției, Ordinul nr. 407 din 18.09.2018 privind aprobarea Procedurii de Operare Standard „Inițierea și desfășurarea anchetelor de serviciu”, Anexa 1 Procedura privind inițierea și desfășurarea anchetelor de serviciu, (în continuare Ordinul IGP 407 Anexa 1) pct. 5.

⁵⁵ Articolul 6, Legea cu privire la Procuratură nr. 3 din 25 februarie 2016.

⁵⁶ Punctul 12 (1) și (2) Regulamentul de organizare și funcționare a Serviciului Protecție Internă și Anticorupție al MAI, aprobat prin Ordinul MAI nr. 300 din 15.10.2014.

⁵⁷ Ordinul IGP 407 Anexa 1, pct. 26.

⁵⁸ *Ibid*, pct. 10.

⁵⁹ *Ibid*, pct. 24.

4. Date statistice

4i. *Prezentare generală*

Deținând competență exclusivă de investigare și urmărire penală a actelor de tortură și rele tratamente, Procuratura deține și publică date statistice privind alegațiile și procedurile penale inițiate în temeiul infracțiunilor articolului 166¹ din Codul Penal, în rapoartele anuale de activitate ale Procuraturii Generale. Bazându-se pe propriile activități de inspecție și monitorizare și pe cele ale CpPT (MNPT), OAP publică în rapoartele anuale date statistice cu privire la propriile observații, inclusiv leziunile suferite de persoanele care intră în contact cu poliția. Adicional, în colaborare cu Fundația Soros-Moldova, OAP a inclus datele statistice pe care le-a obținut, într-un Raport tematic pentru anul 2020. Deși MAI/IGP pot face referire la date statistice din rapoarte, acestea nu publică, în mod obișnuit, datele pe care le colectează cu privire la tortură și rele tratamente.

4ii. *Datele statistice pentru anul 2020 privind cazurile de tortură și rele tratamente înregistrate de Procuratură, Oficiul Avocatului Poporului și Ministerul Afacerilor Interne/Inspectoratul General al Poliției și puse la dispoziția echipei de evaluare a necesităților*

În tabelul 4ii de mai jos sunt prezentate date statistice privind tortura și relele tratamente, care au fost disponibile echipei de evaluare a necesităților.⁶⁰ În prima coloană din Tabel se oferă numele instituției, care a colectat datele (adică, posesorul datelor). A doua coloană prezintă datele în funcție de an, titlul publicației (sau solicitarea echipei de evaluare a necesităților) cu referință la documentul sursă. A treia coloană descrie datele statistice și, acolo unde sunt date disponibile, tendințele anuale.

Tabelul 4ii: Date statistice disponibile echipei de evaluare a necesităților privind alegațiile de tortură și rele tratamente, investigații, proceduri penale și disciplinare și rezultate

Posesorul datelor	Sursă	Descriere
Procuratura Generală	Raport de activitate 2020 ⁶¹	Date dezagregate pe departament, inclusiv poliția, nu sunt publicate în Raportul de activitate. Pentru fiecare an între 2014 și 2018, Procuratura Generală a înregistrat un număr relativ substanțial de alegații de tortură și rele tratamente (număr minim de 622 și maxim de 687). În 2019 a fost o creștere de 30% (până la 876), urmată de o scădere de 36% în 2020 (până la 563). Între 2019 și 2020 a fost observată o reducere cu 61% a numărului total de auto-sesizări ⁶² (de la 437 la 172).

⁶⁰ IGP a informat echipa de evaluare a necesităților că, din cauza constrângerilor de timp, nu a putut oferi date statistice înainte de Reuniunea de constatare a stării de fapt din 17 septembrie.

⁶¹ Procuratura Generală, 2021, Raport privind activitatea Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2020: 3.4.3, Combaterea fenomenului torturii și a relelor tratamente.

⁶² Cazuri investigate din oficiu de Procuratura Generală.

		<p>Între 2014 și 2019 a fost înregistrată o scădere în fiecare an, în total cu 27% a numărului de procese penale pornite pe cazurile de tortură și rele tratamente (de la 118 la 86), urmată de o scădere de 45% în 2020 (până la 47).</p> <p>În 2020 din numărul total de 199 de cauze penale cercetate privind fapte de tortură, tratament inuman sau degradant, 22 au fost expediate în judecată, inclusiv în privința a 11 polițiști. În privința a 17 persoane au fost pronunțate sentințe în baza articolului 166¹ din Codul Penal, inclusiv un polițist a fost condamnat la amendă.</p>								
Procuratura Generală	Solicitări din partea echipei de evaluare a necesităților ⁶³	În anul 2020, Procuratura Generală a înregistrat sesizări privind alegații de tortură și rele tratamente în privința a 429 de polițiști, dintre care 186 au fost împotriva ofițerilor de urmărire penală. ⁶⁴ 5 sesizări s-au referit la polițiștii din Izolatoarele de Detenție Provizorie (în continuare - IDP); și 73 din inspectoratele de poliție, cu excepția IDP-ilor.								
OAP	Raport anual 2020 ⁶⁵	OAP a raportat o scădere de 23% a numărului de „leziuni din partea poliției” înregistrate între 2019 și 2020 (o scădere de la 306 la 237).								
OAP/ Fundația Soros-Moldova	Raport tematic 2020 ⁶⁶	<p>În Raportul tematic se menționează că la 18 decembrie 2020, IGP a informat OAP că au fost intentate nouă cauze penale în privința angajaților IGP.</p> <p>Până la aceeași dată au fost de asemenea înregistrate alegații împotriva polițiștilor din șapte inspectorate de poliție, rezultatele au fost după cum urmează:</p> <table style="margin-left: 40px;"> <tr> <td>În curs de investigație</td> <td style="text-align: right;">2</td> </tr> <tr> <td>Ancheta a fost încetată din cauza lipsei de cooperare a reclamantului</td> <td style="text-align: right;">1</td> </tr> <tr> <td>Acțiunea management (avertisment)</td> <td style="text-align: right;">2</td> </tr> <tr> <td>Nicio dovadă de abatere</td> <td style="text-align: right;">6</td> </tr> </table> <p>Examinarea de către OAP a registrelor IGP în timpul vizitelor, a scos la iveală 25 de incidente raportate privind presupuse cazuri de rele tratamente, în șase inspectorate de poliție.</p>	În curs de investigație	2	Ancheta a fost încetată din cauza lipsei de cooperare a reclamantului	1	Acțiunea management (avertisment)	2	Nicio dovadă de abatere	6
În curs de investigație	2									
Ancheta a fost încetată din cauza lipsei de cooperare a reclamantului	1									
Acțiunea management (avertisment)	2									
Nicio dovadă de abatere	6									
MAI	Raport de analiză a progresului 2020 ⁶⁷	MAI a raportat că Procuratura a fost sesizată în cazul a 16 alegații de rele tratamente, abuzuri sau discriminare în 2020.								

⁶³ Două solicitări de date suplimentare adresate Procuraturii Generale în urma examinării datelor publicate în Raportul anual de activitate pentru 2020.

⁶⁴ Au fost înregistrate, de asemenea, șase sesizări care implică minori.

⁶⁵ OAP, 2021, Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2020, p. 187.

http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/06/Raport-2020-FINAL-RED_18-iunie.pdf

⁶⁶ OAP și Fundația Soros Moldova, 2020, Raport tematic: Respectarea garanțiilor fundamentale la reținere și detenția provizorie în inspectoratele de poliție, (în continuare - Raportul tematic OAP/Soros). http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/12/Raport_Retinere_2020_OAP_FSM_FINAL-proiect_pe-site.pdf.

⁶⁷ MAI, 2020, Raport de analiză a progresului privind punerea în aplicare a Planului de acțiuni privind reducerea relor tratamente, abuzului și discriminării față de persoanele aflate în custodia Poliției, pentru anii 2017-2020, Punct de acțiune 4.2.4. https://politia.md/sites/default/files/raport_de_progres_rele_tratamente_2020_en.pdf.

4iii. *Observații*

Este evident din tabelul 4ii că există o lipsă de date statistice privind tortura și relele tratamente în custodia poliției, iar datele limitate disponibile sunt confuze. Pentru 2020, există o lipsă de claritate cu privire la numărul de alegații înregistrate împotriva polițiștilor, în general, și la numărul de alegații care se referă, în mod specific, la persoanele reținute în custodia poliției. Potrivit Procuraturii Generale, au existat 429 de sesizări împotriva polițiștilor, dintre care 186 au implicat ofițeri de urmărire penală.⁶⁸ OAP a înregistrat 237 de „leziuni cauzate de poliție”. MAI a raportat că Procuratura a fost sesizată în cazul a 16 alegații împotriva polițiștilor. Bazându-se pe informațiile oferite de IGP, OAP/Fundația Soros-Moldova a raportat că au existat alegații împotriva a 11 polițiști și probe pentru 25 de cazuri suspecte, în registrele IGP, examinate de OAP în timpul vizitelor. Cele cinci sesizări înregistrate de Procuratura Generală ca având loc în incinta IDP-urilor în 2020 sunt singura măsură care se încadrează, în mod clar, în sfera de cuprindere a acestei evaluări a necesităților. În număr de 0,33 per IDP sau 0,71 la 1.000 de deținuți,⁶⁹ acesta este un număr surprinzător de mic.

5. *Analiză*

5i. *Introducere*

Aranjamentele actuale în vigoare duc la un sistem foarte formalist de gestionare a plângerilor de tortură și rele tratamente. Punctul principal al oricărui sistem eficient de investigație trebuie să fie stabilirea adevărului și facilitarea aplicării consecințelor legale de către autoritățile competente (de urmărire penală, judiciare și disciplinare). După cum arată capitolele de mai sus și discuția de mai jos, sistemul existent nu facilitează acest lucru.

Republica Moldova este o țară mică, cu o populație de 2.6 milioane și cu resurse financiare și umane limitate disponibile pentru a răspunde alegațiilor de tortură și rele tratamente. În opinia noastră, aceste resurse nu sunt utilizate în mod optim. Deși situația pare să se fi îmbunătățit în ultimii ani în ceea ce privește numărul de alegații de tortură și rele tratamente, situația privind investigarea acestor alegații este mai puțin pozitivă. Diferențele de opinie între autoritățile de resort cu privire la competențe și obligații (după cum este comentat de CPT, a se vedea capitolul 2iv de mai sus) pot servi la subminarea eficacității investigațiilor. Este posibil ca reclamanții să fie descurajați de complexitatea aranjamentelor și pot fi foarte dezamăgiți de complexitatea procedurală nejustificată. Acest lucru poate duce la lipsa sancționării, în mod corespunzător, a încălcărilor individuale și, de asemenea, poate permite probleme structurale sau acțiuni ilegale repetate din partea persoanelor responsabile de aplicare a legii.

Un rezumat al standardelor relevante ale Convenției Europene a Drepturilor Omului cu privire la tortură și rele tratamente este prezentat în capitolul 2vi de mai sus. După cum a afirmat Curtea Europeană a Drepturilor Omului, va exista o încălcare a

⁶⁸ Dintr-un total de 563 de sesizări în 2020, 172 au fost autosesizări din partea Procuraturii: nu este oferită o cifră pentru numărul de autosesizări care implică agenți de poliție.

⁶⁹ 7.064 de persoane au fost reținute în IDP-uri în 2020: IGP (2021) *Raport anual de activitate al poliției pentru 2020*, pagina 7.

articolului 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului în cazul în care sistemul juridic intern „nu oferă protecție practică și efectivă a drepturilor” garantate de aceasta.⁷⁰ Prin urmare, este de o importanță esențială ca sistemul să funcționeze efectiv, cu înțelegerea comună și aplicarea competențelor de către diferitele autorități responsabile de a răspunde la aleagațiile de tortură și rele tratamente. Analiza de mai jos a eficacității sistemului este divizată în două părți, examinarea eficacității aranjamentelor actuale de înregistrare și raportare a aleagațiilor de tortură și rele tratamente și, apoi, investigarea aleagațiilor.

5ii. Înregistrarea și raportarea aleagațiilor

Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei (CM) a publicat un ghid pentru statele membre cu privire la respectarea criteriilor Convenției Europene a Drepturilor Omului pentru investigarea efectivă inclusiv a actelor de tortură și rele tratamente și implicarea victimelor în cadrul procedurilor.⁷¹ Indiferent dacă a fost depusă sau nu o plângere, autoritățile au obligația să înceapă o anchetă cu privire la o alegație discutabilă conform căreia a existat o încălcare a articolului 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.⁷² Pragul pentru un stat care investighează din oficiu nu este unul ridicat⁷³ și se bazează pe existența unor proceduri efective de raportare și înregistrare a aleagațiilor. Potrivit IGP, toate aleagațiile de tortură și rele tratamente în custodia poliției sunt înregistrate în registrele inspectoratului de poliție cu sesizare către Procuratură.⁷⁴ Însă, ancheta OAP cu privire la decesul lui Andrei Braguța a constatat că IGP nu a sesizat Procuratura și nici ANP când acesta a fost transferat pentru prima dată într-un penitenciar (a se vedea mai sus, capitolul 2v). Drept confirmare în cadrul misiunii de evaluare a necesităților, părțile interesate au contestat acuratețea și fiabilitatea registrelor și menționat discrepanțele dintre datele statistice publicate de PG, IGP și OAP/Fundația Soros-Moldova privind aleagațiile, fapt ce confirmă că metodele actuale de înregistrare pot fi îmbunătățite. Aceste preocupări legate de practicile ineficiente de înregistrare și raportare susțin importanța monitorizării eficiente de către Procuratură a conformității IGP-ului cu obligația de a identifica, înregistra și raporta cazurile (a se vedea mai sus, capitolul 3ii). Echipa de evaluare a necesităților nu a avut acces la registrele inspectoratului de poliție sau la rapoartele de monitorizare ale Procuraturii și nu putem comenta înregistrările individuale sau fiabilitatea acestora, ca înregistrări complete și exacte, sau eficacitatea procesului de monitorizare realizat de către Procuratură. O cercetare privind conținutul și eficacitatea registrelor IGP ca mijloc de înregistrare a aleagațiilor de tortură și rele tratamente ar contribui la înțelegerea punctelor forte și a punctelor slabe ale metodelor existente și a modului în care acestea pot fi îmbunătățite. De asemenea, se sugerează în continuare că trebuie luată în considerare fezabilitatea unor metode alternative, de exemplu înregistrarea electronică, care poate fi actualizată până la încheierea tuturor procedurilor aferente unei alegații.

⁷⁰ *Beganović c. Croației* (Cererea nr. 46423/06), Hotărârea din 25 iunie 2009, § 71.

⁷¹ Cele cinci criterii ale unei investigații efective sunt caracterul adecvat; minuțiozitatea, imparțialitatea și independența; promptitudinea; și controlul public. Ghidul Eradicarea impunității pentru încălcările grave ale drepturilor omului, adoptat de Comitetul de Miniștri la 30 martie 2011, la cea de-a 1110-a reuniune a delegaților miniștrilor, H/Inf (2011) 7, Părțile IV și VII pp. 11-13 (în continuare - Ghidul CM). <https://rm.coe.int/1680695d6e>

⁷² *Ibid*, pp. 47-48.

⁷³ *Stefan Iliev c. Bulgariei* (Cererea nr. 53121/99), Hotărârea din 10 mai, § 47.

⁷⁴ Ordinul 77, pct. 5.5 impune instituțiilor să țină un registru al sesizărilor către Procuratură.

Este de înțeles că persoanele aflate în custodia poliției, din motive care nu trebuie repetate aici, nu se plâng întotdeauna de abuz. Pentru a se asigura că alegerile de tortură și rele tratamente sunt aduse la cunoștința autorităților, toți practicienii din domeniul justiției penale (inclusiv judecători, procurori, avocați, medici și polițiști de orice nivel) sunt obligați să transmită cazurile către Procuratură cât mai curând posibil după constatare. În mod inevitabil, există cazuri de neraportare care trebuie abordate prin oferirea cursurilor de instruire cu privire la obligațiile de a înregistra, investiga și pedepsi relele tratamente, astfel cum este prevăzut în legislația Republicii Moldova și în conformitate cu standardele Convenției Europene a Drepturilor Omului. Este de evidențiat cererile avocaților apărării pentru excluderea probelor obținute ca urmare a relelor tratamente în cadrul procedurilor penale sau pentru a-și proteja clienții de alte ingerințe în drepturile omului. Avocații au declarat în cadrul evaluării necesităților că judecătorii tind să nu înțeleagă astfel de cereri și am fost informați de către Procuratură că nu au cunoștință de niciun fel de încheieri interlocutorii în urma deciziilor judecătorilor de a declara probe inadmisibile.

Siii. Investigarea alegerilor

Procuratura merită multă apreciere pentru demonstrarea unei abordări proactive față de investigațiile ineficiente și promovarea reformelor pe parcursul ultimului deceniu. În conformitate cu standardele Convenției Europene a Drepturilor Omului, procurorii au înregistrat un număr semnificativ de cauze din oficiu, înregistrate ca „autosesizări”, în fiecare an. În 2020 s-a înregistrat o reducere cu 61% a numărului de autosesizări față de anul precedent, ceea ce a contribuit, fără îndoială, la o scădere cu 36% a numărului total de alegeri înregistrate în aceeași perioadă. În Raportul anual de activitate din 2020, Procuratura Generală nu oferă date statistice dezagregate privind alegerile înregistrate în funcție de departament (nu se cunoaște câte auto-sesizări se referă la cazurile din custodia poliției) și nici nu analizează cifrele în scădere din punct de vedere al eficienței și eficacității. Investigațiile Procuraturii privind tortura și relele tratamente, examinarea cazurilor de încetare a urmăririi penale, urmate de interviuri cu investigatorii, ar fi un alt domeniu care ar putea beneficia de cercetare privind conformitatea cu standardele Convenției Europene a Drepturilor Omului. Datele sugerează că Procuratura a adoptat o abordare prudentă în trecut în ceea ce privește auto-sesizările, pentru a se proteja împotriva riscului de nerespectare a standardelor Convenției Europene a Drepturilor Omului, o abordare de la care acum pare să se retragă. O pornire care poate îmbunătăți eficiența și eficacitatea sistemului. În sprijinul acestei ipoteze, există îngrijorări în rândul părților interesate cu privire la o slabă înțelegere a situațiilor în care un polițist poate recurge, în mod legal, la forța coercitivă pentru a-și îndeplini sarcinile de aplicare a legii. IGP ne-a declarat că sesizările către Procuratură au implicat, în mare parte, suspecti care verifică legalitatea aplicării împotriva lor a forței de către poliție în timpul reținerii, fapt ce a fost confirmat de Procuratură cu referire la precizările din articolul 1 din Convenția ONU împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse cu cruzime, inumane sau degradante (UNCAT), privind excluderea forței poliției exercitate în mod legitim.⁷⁵ Pe lângă cercetare, este nevoie de un program de formare coordonat pentru a aborda această

⁷⁵ „Acesta [termenul „tortură”] nu include durerea sau suferința care rezultă doar din sancțiuni inerente sau incidentale legale.” Articolul 1 din Convenția împotriva torturii și a altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată și deschisă spre semnare, ratificare și aderare prin rezoluția Adunării Generale 39/46 din 10 decembrie 1984, intrare în vigoare la 26 iunie 1987, în conformitate cu articolul 27 alin. (1). <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cat.aspx>.

lacună în înțelegerea prerogativelor poliției, care pare să fie împărțită de o gamă largă de practicieni.

Investigarea „adecvată” a alegațiilor de tortură sau rele tratamente necesită ca aceasta să fie capabilă să ducă la identificarea și pedepsirea celor responsabili.⁷⁶ O investigare adecvată depinde de un sistem care funcționează eficient, inclusiv claritatea cadrului legislativ și normativ și de o înțelegere comună a modului în care acesta ar trebui să funcționeze, de către părțile interesate, care împărtășesc responsabilitatea pentru prevenirea torturii și a relelor tratamente. Mai degrabă decât un sistem deschis și transparent, există dovezi privind slaba comunicare și lipsa de cooperare între părțile interesate din Republica Moldova. Un motiv de îngrijorare este faptul că competența unică a Procuraturii privind investigarea, menită să asigure claritatea și eficacitatea, poate exclude sau scuza alte părți interesate de la participarea la atingerea obiectivului comun de prevenire a torturii și a relelor tratamente. Să luăm, de exemplu, relațiile de lucru dintre Procuratură, OAP și CpPT. Cu responsabilități clar definite pentru investigarea și monitorizarea instituțiilor de detenție, aceste organisme trebuie să se recunoască reciproc ca parteneri implicați în activități complementare, care au scopul general de prevenire a torturii și a relelor tratamente. Cu toate acestea, acesta nu este întotdeauna cazul și uneori par să fie în competiție. Echipa de evaluare a necesităților a fost informată de reprezentanții OAP că a existat o reticență din partea Procuraturii de a discuta cazurile cu aceștia, inclusiv de a-i informa cu privire la rezultatele cazurilor pe care OAP i-a sesizat pentru investigare, iar Procuratura a recunoscut că, în prezent, are „relații distante” cu OAP și CpPT.

În ceea ce privește relațiile dintre Procuratură și Inspectoratul General al Poliției, riscul privind funcționarea eficientă a sistemului ia o formă diferită. Competența exclusivă a Procuraturii privind investigațiile și modul în care noua Lege cu privire la Procuratură a fost pusă în aplicare, a fost interpretată, în opinia noastră, într-un mod care scuza IGP-ul de a juca un rol de lider în combaterea torturii și a relelor tratamente în custodia poliției. Este ca și cum responsabilitățile IGP-lui se limitează la efectuarea unei înscriseri într-un registru al inspectoratului de poliție și sesizarea Procuraturii, în termenul prevăzut de 24 de ore. Reticența IGP-lui de a discuta pe subiectul torturii și relelor tratamente a fost comunicată echipei de evaluare a necesităților de către reprezentanții OAP, CpPT, ONG-uri și avocați și a fost evidentă în răspunsurile IGP-lui la solicitările de date (care au fost rezervate) și la întrebările adresate de echipa de evaluare a necesităților. Este de remarcat faptul că în cadrul Reuniunii de constatare a stării de fapt am discutat despre modul în care au fost efectuate anchetele disciplinare interne alături de investigațiile Procuraturii. Structura Direcției inspectare efectiv și procedurile au fost descrise precum și documente au fost transmise la solicitarea echipei pentru a facilita înțelegerea situației. În cadrul Reuniunii de constatare a stării de fapt din 17 septembrie 2021, reprezentanții IGP nu au făcut nicio referire la procedurile disciplinare, trecute sau prezente, ceea ce ar fi putut ajuta la explicarea procedurilor complexe și, situațiilor neclare. Acest lucru s-a întâmplat în ciuda faptului că în 2020 doi polițiști au primit avertismente și nu au existat probe privind abaterea împotriva a șase polițiști (a se vedea mai sus, tabelul 4ii). Anchetele

⁷⁶ Ghidul CM, p.12

de serviciu ale IGP-lui privind încălcările codului disciplinar asociate cu alegațiile de tortură și rele tratamente reprezintă un alt domeniu de practică care ar putea beneficia de o cercetare.

S-ar părea că, consecințele menționate mai sus ale reformei recente a cadrului legislativ și normativ sunt neintenționate și se datorează, în mare parte, faptului că fiecare parte interesată principală trebuie să gestioneze resursele financiare și umane limitate, într-un mod care le prioritizează obligațiile primare. Nu propunem ca aceste probleme să fie abordate prin noi reforme în acest moment: este nevoie de timp pentru a permite noii legislații să se înglobeze în sistemul de justiție penală. Considerăm că este necesară o cooperare mult mai strânsă între părțile interesate de bază, care ar putea fi facilitată de participarea acestora la un grup de lucru multi-instituțional (a se vedea mai jos).

Imparțialitatea și independența sunt esențiale pentru investigarea eficientă a torturii și a relelor tratamente, iar conformitatea cu standardele Convenției Europene a Drepturilor Omului solicită „nu doar o lipsă a conexiunii ierarhice sau instituționale, ci și o independență practică”.⁷⁷ În ceea ce privește plângerile din custodia poliției, existența unui mecanism de supraveghere externă (denumit în continuare - MSE) este cea mai bună practică recunoscută de Consiliul Europei.⁷⁸ Un MSE, care este separat de serviciile de poliție sau procuratură, nu funcționează în Republica Moldova și justificarea, luând în considerare dimensiunea țării și resursele limitate, de a susține Secția combaterea torturii, care îndeplinește această funcție în cadrul Procuraturii, este o idee convingătoare. Cu toate acestea, în deliberările noastre, echipa de evaluare a necesităților a acordat o atenție specială întrebării dacă dificultățile actuale pot fi abordate cel mai bine prin introducerea unei instituții independente separate de Procuratură. Suntem de părere că nu este cazul în acest moment. Nu recomandăm lansarea unui alt program intens de reformă legislativă, care riscă să perturbe, pe termen scurt, progresele recente. Mai mult, există perspectiva că, dacă este lăsată nesupravegheată, comunicarea și cooperarea slabă care au însoțit schimbările recente ar putea slăbi în viitor un MSE recent apărut. Această situație se poate schimba⁷⁹ și recomandăm ca autoritățile să fie deschise spre fezabilitatea creării unui MSE atunci când se va solicita efectuarea unei cercetări privind combaterea torturii și a relelor tratamente (a se vedea mai sus, capitolul 2ii).

În alternativă la crearea unui MSE, este necesară vigilență pentru a se asigura că investigațiile efectuate de Secția combaterea torturii și Procuratură privind tortura și relele tratamente în custodia poliției sunt conforme cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Resursele umane și financiare limitate disponibile PCCOCS și procuraturilor teritoriale, pot pune sub risc imparțialitatea și independența investigatorilor cauzelor de tortură și rele tratamente. Deși înțelegem constrângerile

⁷⁷ A se vedea, de exemplu, cauza *Boicenco c. Republicii Moldova* (Cererea nr. 41088/05), Hotărârea din 11 iulie 2006, § 121; de asemenea, Ghidul CM, p. 12.

⁷⁸ CPT, 2018, Mecanisme de plângeri, Extras din cel de-al 27-lea Raport General al CPT, CPT/Inf(2018)4-part. <https://rm.coe.int/16807bc668>.

⁷⁹ Aranjamentele actuale pot fi testate la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, iar rolul jucat de Procuratură va fi analizat în cererea în temeiul articolului 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, cauza *Cliepa și Iapara c. Republicii Moldova* (Cererea nr. 39468/17), <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-207912%22%5D%7D>. A se vedea, de asemenea, Intervenția unei terțe părți a Comisarului pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei, <https://rm.coe.int/third-party-intervention-by-the-council-of-europe-commissioner-for-hum/1680a2e452>.

bugetare la care este supusă Republica Moldova, este o cerință de eficacitate (în termenii articolului 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului) ca structurile de investigare existente să dispună de resurse adecvate pentru a-și îndeplini sarcinile. Aceasta este o problemă mai ales dacă se solicită asistență din partea procurorilor, polițiștilor sau experților (medici, psihologi, criminaliști și așa mai departe) care nu sunt separați instituțional și ierarhic de polițiștii investigați. Imparțialitatea și independența pot fi, de asemenea, puse în pericol dacă investigatorii specializați în domeniul torturii și a relexor tratamente sunt transferați temporar la alte investigații sau îndeplinesc un rol de investigatori itineranți, în funcție de volumul lor de cazuri. Examinarea atentă a investigațiilor desfășurate de Procuratură nu a intrat în domeniul de cuprindere al acestei evaluări a necesităților și, ca mai sus, se sugerează că s-ar înțelege mai mult de pe urma unei cercetări, atât cantitative, cât și calitative, privind eficacitatea investigațiilor Procuraturii în cadrul noilor aranjamente.

Un obiectiv preconizat al acestei evaluări a necesităților a fost acela de a propune un set de linii de referință pentru evaluarea eficacității investigațiilor privind tortura și relexor tratamente în custodia poliției în Republica Moldova. Având în vedere lipsa datelor statistice, care sunt esențiale pentru proiectarea datelor de bază, acest lucru nu s-a dovedit posibil. Analiza unei game largi de date statistice – inclusiv numărul de aleații; categoriile de leziuni/vătămări, făptuitorul, locația și de cine au fost raportate; investigațiile și durata investigațiilor; cauzele penale inițiate și temeiurile de încetare; procedurile judiciare, condamnările, achitările și categoriile de pedepse la condamnare; detaliile privind procedurile disciplinare interne, constatările și pedepsele - contribuie la înțelegerea a ceea ce funcționează și a ceea ce nu funcționează și a ceea ce se poate face pentru a combate mai eficient tortura și relexor tratamente. În plus, în interesul deschiderii și transparenței, publicarea datelor statistice este importantă pentru a construi încrederea în procedurile de combatere a torturii și a relexor tratamente și în poliție, în general. Prin urmare, încurajăm, în mod special, IGP să colecteze și să publice, în mod sistematic, datele privind plângerile referitoare la poliție. În general, sugerăm că, colectarea de date statistice privind aleațiile de tortură și relexor tratamente, investigațiile și rezultatele sunt o prioritate a Secției combaterea torturii și un precursor al elaborării unui program de evaluare.

În cele din urmă, mai sus s-a sugerat crearea unui grup de lucru multi-instituțional, în scopul soluționării aspectelor aferente comunicării și cooperării deficitare dintre părțile interesate de bază, care sunt cruciale pentru funcționarea eficientă a sistemului recent restructurat de combatere a torturii și a relexor tratamente. Deși măsurile implementate cu scop specific de prevenire a torturii și relexor tratamente, de exemplu, monitorizarea locurilor de detenție, sunt în afara domeniului de cuprindere a evaluării necesităților, după cum este menționat mai sus la capitolul 5iii, este esențial ca autoritățile cu responsabilități de investigare și de prevenire să colaboreze în interesul îmbunătățirii întregului sistem, inclusiv a procedurilor de prevenire și investigare. Un grup de lucru multi-instituțional a fost, de asemenea, sugerat deoarece este o opțiune „mai blândă” pentru continuarea reformei și crearea unui MSE. În opinia noastră, un grup de lucru organizat informal, bazat pe participanți care semnează memorandumuri de înțelegere, este mai probabil să conducă la o mai mare colaborare decât un organism mai formal instituit prin ordin sau protocol interdepartamental. Având în vedere responsabilitățile actuale ale Secției combaterea

torturii de a consilia, monitoriza și coordona aspectele referitoare la tortură și rele tratamente în cadrul Procuraturii, aceasta ar putea îndeplini funcții similare prin susținerea unui grup de lucru multi-instituțional.

6. Constatări

Constatările echipei de evaluare a necesităților se bazează pe analiza evoluțiilor recente ale cadrului legislativ și normativ (a se vedea mai sus, capitolul 2), a implementării și operaționalizării acestuia (a se vedea mai sus, capitolul 3), a datelor statistice disponibile (a se vedea mai sus, capitolul 4) și discuțiile cu părțile interesate de bază la Reuniunea de constatare a stării de fapt din 17 septembrie 2021, așa cum este prezentat în capitolul 5 de mai sus.

- A existat un consens în rândul părților interesate de bază la Reuniunea de constatare a stării de fapt din 17 septembrie 2021 (a se vedea mai sus, capitolul 1iii) că, cadrul legislativ și normativ pentru înregistrarea, raportarea și investigarea torturii și a relor tratamente este adecvat. Echipa de evaluare a necesităților este de acord cu acest punct de vedere și, în consecință, constată că reforma cadrului legislativ și normativ nu este o prioritate în prezent.
- Cu excepția IGP, părțile interesate sunt de acord că există probleme cu privire la implementarea și operaționalizarea legislației și a regulamentelor aferente. Echipa de evaluare a necesităților susține că există o necesitate stringentă ca părțile interesate de bază să ajungă la o înțelegere deplină și comună a motivelor nerespectării legii în Republica Moldova.
- Un obstacol în calea obținerii unei înțelegeri complete și comune a problemelor cu privire la aranjamentele actuale este comunicarea slabă și cooperarea limitată, care există între părțile interesate de bază.
- Echipa de evaluare a necesităților susține că sarcina de revizuire a corespunderii și de remediere a necorespunderii cu cadrul legislativ și normativ ar trebui să fie îndeplinită de un grup de lucru multi-instituțional, care ar include părțile interesate de bază și ar fi coordonat de Secția combaterea torturii. Un grup de lucru multi-instituțional se distinge de un grup de lucru inter-departamental datorită participării organismelor guvernamentale și neguvernamentale. Părțile interesate de bază includ Procuratura, Inspectoratul General al Poliției, Administrația Națională a Penitenciarelor, Oficiul Avocatului Poporului, Consiliul pentru prevenirea torturii, judecători, organizații ale societății civile, avocați și cercetători cu experiență demonstrată în domeniu. Se consideră că o abordare incluzivă a acestei descrieri ar permite dezvoltarea unei înțelegeri comune a aranjamentelor actuale pentru combaterea torturii și a relor tratamente în custodia poliției; responsabilitățile tuturor părților interesate și diferitele lor puncte de vedere; probleme întâlnite; și, oportunitățile de a rezolva problemele în colaborare.
- În interesul îmbunătățirii eficienței sistemului de combatere a torturii și a relor tratamente în custodia poliției, echipa de evaluare a necesităților consideră că

următoarele sarcini ar trebui să fie îndeplinite în cadrul analizei de către Grupul de lucru multi-instituțional:

- Colectarea, analiza și publicarea de către Procuratură și Inspectoratul General al Poliției a datelor statistice detaliate și dezagregate privind alegațiile, investigațiile, procedurile inițiate (penale, administrative și disciplinare) și rezultatele acestora pe cazurile de tortură și rele tratamente. Echipa de evaluare a necesităților consideră că Grupul de lucru multi-instituțional ar fi cel mai bine plasat pentru a oferi consiliere cu privire la gama de date necesare, iar unele îndrumări sunt oferite mai sus în capitolele 5ii și 5iii;
- Cercetare privind componentele cheie ale sistemului de combatere a torturii și relexor tratamentelor în custodia poliției, inclusiv:
 - a) Conținutul și eficacitatea registrelor IGP ca mijloc de înregistrare a alegațiilor de tortură și rele tratamente (a se vedea mai sus, capitolul 5ii);
 - b) Cercetare privind procedurile Procuraturii pe cazurile de tortură și rele tratamente (a se vedea mai sus, capitolul 5iii); și,
 - c) Cercetare privind anchetele de serviciu ale IGP asociate cu alegațiile de tortură și rele tratamente (a se vedea mai sus, capitolul 5iii).
- Cea mai bună cercetare este efectuată în mod independent și imparțial de cercetători experimentați care nu au legături instituționale cu instituția, care a solicitat efectuarea cercetării sau persoanele pe care le cercetează. În opinia echipei de evaluare a necesităților, este necesară o cercetare riguroasă, care să utilizeze o serie de metode cantitative și calitative. Aceasta ar include o analiză statistică descriptivă la început și o analiză inferențială mai complexă odată ce a fost acumulat un volum suficient de date; examinarea tuturor documentelor relevante, inclusiv a cauzelor încetate; și interviuarea practicienilor implicați la fiecare nivel operațional. Se consideră că o cercetare de acest gen ar depăși examinarea superficială care a fost efectuată ca parte a acestei evaluări a necesităților (nu am avut acces la date statistice detaliate, dosare pe caz sau practicieni de primă linie) pentru a îmbunătăți considerabil cunoștințele și înțelegerea a ceea ce funcționează și nu funcționează în sistemul de combatere a torturii și a relexor tratamentelor din Republica Moldova.
- Se consideră că trebuie realizate următoarele sarcini pentru a asigura corespunderea cu cadrul legislativ și normativ:
 - Oferirea cursurilor de instruire pentru angajații din cadrul IGP și ANP cu privire la obligația de a identifica, înregistra și raporta alegațiile de tortură și rele tratamente (a se vedea mai sus, capitolele 2v și 5ii); și,
 - Oferirea cursurilor de instruire pentru practicienii din domeniul justiției penale cu privire la aplicarea legală a forței de către poliție (a se vedea mai sus, capitolul 5iii).
- În cele din urmă, supravegherea sistemului de investigare a torturii și relexor tratamentelor în custodia poliției are nevoie de îmbunătățire. Se consideră că,

odată cu finalizarea sarcinilor de colectare a datelor, efectuare a cercetării și oferire a cursurilor de instruire detaliate mai sus, un Grup de lucru multi-instituțional ar înțelege mai bine modul în care aranjamentele de supraveghere pot fi îmbunătățite și dacă ar fi necesară o reformă a cadrului legislativ sau de reglementare. Cercetarea privind fezabilitatea creării unui MSE, care ar servi ca alternativă la actualul aranjament prin care Secția combaterea torturii coordonează și monitorizează procedurile, ar contribui enorm la cunoașterea și înțelegerea sistemului (a se vedea mai sus, capitolele 2iii și 5iii).

7. Recomandări

Bazându-se pe constatările din capitolul 6 de mai sus, echipa de evaluare a necesităților recomandă următoarele:

7i. Dezvoltarea unei abordări holistice pentru combaterea torturii și a relelor tratamente

Deși această evaluare a necesităților este limitată la investigarea alegațiilor de tortură și rele tratamente deliberate comise în custodia poliției, constatările și recomandările prezentate în acest raport pot fi transpuse la investigarea alegațiilor privind acțiunile poliției în decursul asigurării ordinii publice și îndeplinirii altor sarcini; ale funcționarilor publici care activează în toate celelalte departamente guvernamentale; și, după cum s-a menționat mai sus, în activitatea mecanismelor preventive. Este important ca o abordare holistică pentru combaterea torturii și a relelor tratamente - inclusiv prevenirea, investigarea și pedepsirea - să fie dezvoltată într-o manieră care să recunoască pe deplin responsabilitățile comune și contribuțiile tuturor părților interesate pentru funcționarea eficientă a cadrului legislativ și normativ.

7ii. Crearea unui grup de lucru multi-instituțional

Autoritățile Republicii Moldova ar trebui să creeze un Grup de lucru multi-instituțional, coordonat de Secția combaterea torturii, care ar avea sarcina de a revizui respectarea cadrului normativ pentru investigarea torturii și relelor tratamente în custodia poliției și identificarea problemelor care împiedică implementarea cu succes a acestui cadru. Grupul de lucru multi-instituțional urmează să convină asupra modului de aplicare a constatărilor și recomandărilor prezentate în acest Raport pentru îmbunătățirea cadrului legal și instituțional generic pentru prevenirea, investigarea și pedepsirea torturii și a relelor tratamente în Republica Moldova.

Problemele cheie asupra cărora Grupul de lucru multi-instituțional ar trebui să se axeze includ:

- identificarea blocajelor de cooperare efectivă între diferite instituții implicate în lupta împotriva torturii și a relelor tratamente și propunerea de măsuri concrete pentru remedierea acestor probleme, inclusiv modificarea cadrului normativ actual, emiterea de interpretări definitive sau comentarii asupra părților relevante ale cadrului normativ și prezentarea măsurilor practice de îmbunătățire a cooperării inter-instituționale;

- identificarea necesităților de instruire pentru diferite părți interesate (poliție, Procuratură, judecători, avocați, personal medical, experți, etc.) pentru a reduce în continuare cazurile de tortură și rele tratamente, inclusiv pe aspecte procedurale cu privire la asigurarea beneficiii de cele trei garanții fundamentale împotriva relex tratamentelor, înregistrarea și raportarea alegațiilor de rele tratamente, procedurile de gestionare a cazurilor pentru plângeri înregistrate și instruirea polițiștilor cu privire la utilizarea legală a forței coercitive.

Grupul de lucru multi-instituțional ar trebui să includă ca membri părțile interesate de bază: Procuratura, Inspectoratul General al Poliției, Administrația Națională a Penitenciarelor, Oficiul Avocatului Poporului, Consiliul pentru prevenirea torturii, judecători, organizații ai societății civile, avocați și cercetători cu experiență demonstrată în domeniu.

7iii. Colectarea datelor statistice

Autoritățile Republicii Moldova trebuie să creeze un Grup de lucru care să analizeze modul în care sunt colectate datele statistice privind plângerile de tortură și rele tratamente. Scopul acestui Grup de lucru trebuie să fie identificarea modalităților prin care datele disponibile ar putea fi mai utile în ceea ce privește înțelegerea și abordarea fenomenului torturii și relex tratamente.

În așteptarea rezultatului activității Grupului de lucru menționat mai sus, Procuratura și Inspectoratul General al Poliției trebuie să colecteze, analizeze și să publice date statistice detaliate și dezagregate privind alegațiile înregistrate de tortură și rele tratamente, precum și investigațiile ulterioare, procedurile inițiate (penale, administrative și disciplinare) și rezultatele acestora.

7iv. Cercetare

O cercetare independentă și riguroasă, bazată pe date statistice, examinarea documentelor, inclusiv a cauzelor încetate, și interviurile cu practicieni și reclamanți, trebuie să fie efectuată analizând următoarele aspecte:

- a) registrele IGP și metodele de înregistrare a alegațiilor de tortură și rele tratamente și raportare către Procuratură;
- b) dificultățile întâmpinate de reclamanții individuali în soluționarea plângerilor și motivele retragerii plângerilor;
- c) durata medie de timp necesară pentru a ajunge la o concluzie cu privire la o alegație de tortură sau rele tratamente;
- d) procedurile de investigație adoptate de Procuratură și, după caz, de alți actori relevanți, în legătură cu plângerile;
- e) metodele de aplicare a forței care duc la plângeri (de exemplu, lovituri, folosirea mijloacelor speciale din dotarea polițiștilor, amenințări etc.), în vederea identificării potențialelor necesități de instruire a polițiștilor;
- f) investigații disciplinare (anchete de serviciu) efectuate de IGP cu referire la alegațiile de tortură și rele tratamente;
- g) experiența altor țări democratice europene care au înființat un mecanism de supraveghere externă;

h) modul în care entitățile guvernamentale, organizațiile societății civile, instanțele judecătorești și avocații, cu responsabilități de prevenire, investigare și pedepsire a torturii și relelor tratamente activează atât în mod separat, cât și în colaborare.

7v. Instruire

Pe lângă recomandările de mai sus privind un program de colectare a datelor statistice și cercetare, ar trebui concepute activități de instruire astfel încât să fie aplicate cunoștințe și abordări actualizate. Activitățile de instruire ar trebui concepute pentru angajații cu profil general și specific, în cadrul instituțiilor și între instituții. Un program de instruire coordonat de această natură va permite a) practicienilor cu profil specific să-și dezvolte în continuare expertiza și b) tuturor practicienilor să obțină o înțelegere de ansamblu a modului în care funcționează diversele părți ale sistemului de combatere a torturii și a relelor tratamente.

8. Concluzie

După cum s-a analizat mai sus, situația privind relele tratamente și tortura în Republica Moldova pare să se fi îmbunătățit în ultimii ani. Acest lucru pare să se datoreze unui număr de factori, inclusiv conformitatea crescută de către agenții de poliție cu obligațiile ce le revin (după cum a menționat CPT) și exercitarea diligentă de către Procuratură a funcțiilor sale. Cu toate acestea, sistemul de recepționare și investigare a plângerilor este prea formalist, fragmentat, subfinanțat și pare să funcționeze în direcția descurajării multor reclamânți.

Suntem de părere că recomandările prezentate în secțiunea anterioară ar consolida o mare parte din progresul înregistrat până în prezent și ar permite îmbunătățiri suplimentare. O problemă de o importanță deosebită este colectarea datelor. Acest lucru nu se realizează într-o manieră sistematică și împiedică autoritățile relevante să înțeleagă adevărata natură și amploare a problemei relelor tratamente și a torturii. Datele exhaustive ar permite un răspuns mai bun, de exemplu, intervenții direcționate spre domeniile în care datele demonstrează o anumită problemă. Acest lucru ar permite o mai bună utilizare a resurselor disponibile.

Deși înființarea unei instituții independente specializate, care s-ar ocupa de plângerile de rele tratamente și tortură din partea poliției, are meritele sale, considerăm că accentul în perioada următoare trebuie să fie pe eficientizarea structurilor existente. Colaborarea dintre diferitele instituții și o mai bună colectare a datelor ar aduce o contribuție semnificativă în acest sens.